

לראש השנה

ניקוד שם הויה ב"ה ושם אדנות

שם הויה ב"ה מנוקד כניקוד המילה לְעֵלָם כפי שרמזו בפסוק "זֶה־שְׁמִי לְעֵלָם" (שמות ג, טו) אלא שאסור לנו להגות את השם הגדול באותיותיו דהיינו יקוק³⁷⁰ לכן כשיבוא שם הויה אנו מבטאים במקומו שם אדנות³⁷¹ "אָד-נִי" כאשר נשמר הניקוד של לְעֵלָם בשינוי קל, שהאלף לא יכולה לבוא בשוא נע כמו בלמד של לעולם, לכן מחליפים בה את הניקוד לחטף פתח. את שם השם יש לבטא מלרע דהיינו שצריך להאריך בנון של שם אדנות, והעושה מלעיל ומאריך בדלת או באלף אינו אלא טועה³⁷². וגם כאשר שם ה' מחובר במקף למילה שאחריו כגון "בעיני ייאלהיך" (דברים יז, ב) יבוא מעמיד בנון.

את הנון יש לבטא בקמץ-רחב שלספרדים מבטאה כמו פתח מוטעמת (מורחבת)³⁷³, ואם יבוא בפתח הוא שם חול³⁷⁴. שם אֱלֹקִים מנוקד בחטף-סגול, חולם וחיריק.

בניגוד לשם הויה אדנות, שם אלקים יכול לבוא בהטיות ואז ישתנה הניקוד בסופו כגון "אֱלֹקֵינוּ".

כאשר יבוא שם הויה שיש לבטאו כשם אלקים נהגו המדפיסים לנקדו בניקוד שם אֱלֹקִים, גם כאשר מדפיסים "יִי" כדי להימנע מלכתוב שם הויה. לכן תראה בדפוסים "יִי" לשם אלוקות ו"יִי" לשם אדנות שניקדו אותו בשוא ובקמץ של הניקוד המקורי של לְעֵלָם כדלעיל.

כשיבוא שם הויה (אדנות) עם שם אלוקות יחד עפ"ר יבוא שם הויה (אדנות) קודם כמו בתהלים סט, ז, וישנם מקומות בהם יוקדם שם אלוקות כמו בתהלים סח, כא.

כאשר יבוא שם הויה או אדנות או אלוקות (אפי' חול) אחרי אחת מאותיות השימוש

³⁷⁰ אות יוד ואות הא ואות ואו ואות הא, ונהוג לכתוב קוף במקום הא שלא לכתוב את השם. ויש מחליפים את ההא בדלת.

³⁷¹ לכן אם תבוא אחריו מילה המתחילה בבג"ד כפ"ת הם יהיו דגושים כדין בג"ד כפ"ת לאחר מפיך, שהיוד של שם אדנות מופקת במבטא.

³⁷² וכאשר נמצא בקטע עם מנגינה כמו ה' מלך וכו', אז מצוי הדבר שיש נטיה להפוך מלעיל למלרע ומלרע למלעיל כדי שישתדר בקל עם הנגינה. אך למען האמת צריך לסדר את הנגינה ע"פ הטעם אם מלעיל אם מלרע, ולא להיפך.

³⁷³ עיין בדברינו לעיל בפרשת בלק על אופן מבטא הקמץ הרחב.

³⁷⁴ עיין במסכת שבועות דף ל"ה ע"ב וברמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ו ה"ט.

מש"ה תבוטא האלף כגון "אשר ברך

משה איש האלהים" (דברים לג, א) לכן נקדו את האלף של שם אלוקות כדרכה, אולם אם יבואו לאחר אותיות השימוש וכל"ב אז האלף נחה, על כן אין לבטא אותה כשם שאין מבטאים את האלף של "ראש" ו"ראשון". גם המדפיסים "יִי" כדלעיל משמיטים את ניקוד האות הראשונה. לדוג' "יִי אִמֵר אֱלֹהִים" (לא, ב), "יִי הוּא הַהוֹלֵךְ לַפְנֵיךָ" (לא, ח) ו"הַשְׁתַּחֲוִית לְאֱלֹהִים אַחֲרָיִם" (לז, ז), "עַם נוֹשַׁע בְּיַד" (לג, כט) בדוגמאות אלו היוד והאלף בשמות הויה (אדנות) ואלקים אינם מנוקדים כלל. אם יבואו אותיות ב ו-ל בקמץ (ואז הם מבליעים הא הידיעה בהם) לפני שם אלוקות אז כן מבטאים את האלף כגון "זִבַח לְאֱלֹהִים יְחָרֵם" (שמות כב, יט), "אִין־כְּמוֹךְ בְּאֱלֹהִים יִי" (תהלים פו, ח).

יוצאים מן הכלל "הִי אִין בְּצִיּוֹן" (הפטרת ת"ב, ירמיהו ח, יט) ששם האלף נחה כאילו כתוב "הַדְנִי" אפילו שבאה לאחר הא של מש"ה. לעומת זאת "הִי לְיִי תִגְמְלוּ־זֹאת" (דברים לב, ו) האלף מבוטאת למרות שבאה לאחר למד של וכל"ב, ויש לבטא זאת כאילו כתוב הַלְאָד-נִי" שהלמד בשוא נח ותכופה להא שלפניה למרות שנכתבת בתובה נפרדת. גם "הוֹדוּ לְאֱדֹנֵי הָאֲדָנִים" (תהלים קלו, ג) הוא יוצא מן הכלל ומבטאים בו את האלף למרות שבא לאחר למד של וכל"ב.